

Ministerie van Defensie
Directie Juridische Zaken
Afdeling Bestuurs-, Straf- en Tuchtrecht

datum : 17 september 1992

nummer: 52Meg 2/0680/BST.

Aan :

d.t.v.:

i.a.a.:

Van :

Onderwerp: Russisch logboek

Hierbij doe ik U toekomen een overzicht van de feiten zoals die in de gesprekken met de MID en uit het mij ter beschikking gestelde dossier naar voren zijn gekomen in bovengenoemde affaire. De gesprekken vonden plaats op 10 en 15 september j.l.. Aanwezig waren de heren

Tevens treft U aan een commentaar op de brief d.d. 2 september 1992 (Bijlage 1) van advocaat Gaasbeek. Ten slotte wordt een aanbeveling gedaan met betrekking tot de reactie die zou moeten uitgaan.

1. Feitenoverzicht

Op 12 juni 1985 vindt de heer Veltkamp op het strand bij Huisduinen een bundel papier. Het papier blijkt voorbedrukt met tabellen en er zijn aantekeningen te ontdekken, naar het schijnt in het Russisch. Ook staan er cijfer- en getallenreeksen in het document waarvan Veltkamp aanneemt dat het een logboek moet zijn, wellicht afkomstig van een Russische onderzeeër. N.B. Er speelde destijds het een en ander rond de vermoedelijke aanwezigheid van Sovjet onderzeeërs in de Zweedse wateren en bekend is ook het stranden van een onderzeeër van de Whisky-klasse.

Op 10 juli 1985 neemt de heer Mollema (MARID), die via-via met Veltkamp in contact is gekomen, het boek in ontvangst ter bestudering. Hij zegt daarbij toe het in de oude staat te zullen retourneren en aan Veltkamp mee te zullen delen wat de herkomst van het logboek is en eventuele verdere bevindingen.

Het logboek wordt door Mollema aan een slavist van de MARID afgegeven doch deze kan niet tot een goede analyse komen omdat het boek in een te slechte staat verkeert (het had geruime tijd in het water gelegen en was waarschijnlijk in een schroef terecht gekomen waardoor het zwaar gehavend was). Wat er ontcijferd kan worden is niet interessant en geeft geen duidelijk inzicht in de herkomst van het logboek. In oktober 1985 wordt het boek dan ook aan Veltkamp teruggegeven.

Veltkamp gelooft een en ander niet en vermoedt dat er meer achter zit. Hij wendt zich begin 1986 tot de heer Everhardus, bestuurslid van het Reddingsmuseum Dorus Rijkers in Den Helder, en staat het logboek aan hem af. Wellicht dat Everhardus de herkomst kan bepalen. Vervolgens verdwijnt het logboek. Hoewel Veltkamp regelmatig informeert naar de stand van zaken komt

er geen nieuws van het museum. In de zomer van 1988 verhuist het museum naar een nieuw onderkomen. Het geduld van Veltkamp raakt op en hij eist zijn boek terug. Everhardus komt met een logboek maar dat is niet het bewuste boek van Veltkamp. Er zal verder gezocht moeten worden. Een en ander versterkt bij Veltkamp de gedachte, dat er iets aan de hand is. Overigens zij hierbij opgemerkt dat er geen schriftelijk document is waaruit blijkt dat het museum het logboek officieel in ontvangst heeft genomen, hetgeen wel te doen gebruikelijk is (bruikleenverklaring).

Inmiddels heeft een goede vriend van Veltkamp, de heer Valkenier, zich ook op de zaak geworpen omdat ook hij overtuigd is geraakt van de Russische onderzeeër-theorie. De reden hiervoor is te vinden in een boek "Soviet Submarine Operations in Swedish Waters 1980 - 1986" waarin ook gewag wordt gemaakt van een zoekactie naar een onderzeeër in het Noorse Sogne Fjord op 31 mei 1985 (12 dagen voordat het logboek bij Huisduinen wordt gevonden). Misschien, zo speculeert Valkenier, is er met dieptebommen gecoid en heeft men doel getroffen waarna het logboek met de zuidelijke stroming is meegevoerd.

Op 13 januari 1989 wordt in een uitzending van de VPRO ("Het Gebouw") uitgebreid aandacht besteed aan de kwestie. Daarbij lukt het een hoge Noorse militair telefonisch te benaderen en te confronteren met de theorie zoals door Veltkamp en Valkenier ontwikkeld. Tevens trekt een radioploeg naar het museum voor een "overval" welke live in de uitzending te beluisteren valt. Een en ander zorgt voor nogal wat opschudding maar het logboek komt niet, voor een tweede maal, boven water. Ook de schrijvende pers, o.a. Vrij Nederland, besteden aandacht aan de zaak waarbij de betrokkenen met naam en toenaam worden vermeld.

Het spectaculaire telefoongesprek met Noorwegen heeft evenwel een vervelend gevolg. De Noorse militair is niet alleen benieuwd wat voor logboek er dan wel gevonden zou zijn maar is ook geïnteresseerd geraakt in de persoon van de heer Valkenier. Kennelijk voor hem aanleiding om bij de BVD te laten informeren of de heer Valkenier bekend is. Deze dienst informeert bij de PID-Haarlem. De heer ^{ambtenaar van de PID,} stelt op eigen initiatief een onderzoek in waarbij hij onzorgvuldig te werk gaat. Allerlei procedures tot aan de Raad van State toe volgen. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken erkent dat als gevolg van een communicatiestoornis tussen de BVD en de PID ten onrechte een onderzoek naar Valkenier is ingesteld. Naar aanleiding daarvan worden er door het kamerlid Willems (Groen Links) in april 1991 kamervragen gesteld aan BiZa en Defensie (zie Bijlage 2).

In juni 1991 wendt de heer Valkenier zich schriftelijk tot het Ministerie van Defensie om nadere informatie over de herkomst van en de verdere bevindingen met betrekking tot het onderzochte logboek. Bij brief van 20 november 1991 wordt geantwoord dat de slechte staat van het logboek een goede analyse onmogelijk heeft gemaakt.

Omdat het boek nog steeds zoek is ondernemen de heren Veltkamp en Valkenier juridische stappen tegen het museum ter zake van revindicatie. Teneinde de proceskansen goed te kunnen beoordelen verzoeken zij, via advocaat Gaasbeek, op 5 november 1991 om een voorlopig getuigenverhoor ex art. 215 Rv. Onder de gerequesteerden bevindt zich ook de heer Mollema. Het getuigenverhoor vindt plaats op 13 april 1992 (zie Bijlage 3). Naar aanleiding van de verklaring

die de heer Mollema onder ede heeft afgelegd heeft de advocaat zich tot de Minister van Binnenlandse Zaken gewend en tot de Minister van Defensie.

2. Commentaar

De teneur van de brieven is dat de heer Mollema meined heeft gepleegd. Immers, hetgeen hij heeft verklaard kan de waarheid niet zijn. De stellingen van de advocaat blijven echter niet beperkt tot het verkeer tussen hem en de genoemde ministeries maar hebben inmiddels ook hun weg gevonden naar de pers (zie Bijlage 4) waardoor de facto de heer Mollema in het openbaar voor leugenaar wordt uitgemaakt. Bij de bespreking met de heer Mollema kwam naar voren dat ook zijn vrouw en kinderen regelmatig hinder ondervinden van de publicaties in de media.

Voor zover van belang wil ik op een aantal alinea's ingaan.

Met betrekking tot het gestelde in de vierde alinea van bladzijde 1 laat de vraag zich stellen waar de kennis omtrent de taak van de heer Mollema vandaan komt. Deze heeft zich daarover nimmer uitgelaten en bovendien was hij werkzaam in de regio Den Helder (en niet in Amsterdam). Het gestelde is derhalve zuiver speculatief.

Hetzelfde geldt voor de stelling (vijfde alinea) dat het gaat om een logboek van een Russische onderzeeër.

De heer Mollema, evenals overigens de andere gesprekspartners, beheerst de Russische taal niet. Dat er in het verleden bij de landmacht dienstplichtige vaandrags (slavisten) een opleiding tot tolk/vertaler kregen doet aan dit gegeven niets af te meer niet daar de marine een dergelijke mogelijkheid niet kent. De heer Mollema had in 1985 overigens de rang van sergeant-majoor.

Gelet op het voorgaande is het feit dat de heer Mollema zich niet verdiept heeft in het logboek en ook niets kan zeggen over eventuele coördinaten, in weerwil van het gestelde in de eerste alinea van bladzijde twee, alleszins begrijpelijk.

Dat er geen schriftelijk verslag is opgemaakt valt eenvoudig te verklaren uit het feit dat een dergelijk verslag pas wordt opgemaakt wanneer onderzoek daartoe aanleiding geeft. Een dergelijk onderzoek heeft niet plaatsgevonden.

Oat twee inlichtingendiensten "langs elkaar heen werken" komt voor. In casu heeft Noorwegen zich tot de BVD gewend en niet tot de MARID.

Waarom zou de heer Mollema een geheimhoudingsplicht in deze zaak hebben?

De slotalinea's van bladzijde twee geven naar mijn mening, en die van de MID, weer waarom het in feite te doen is. Het gaat kennelijk niet meer om het boek maar om de inlichtingendienst als zodanig.

Van hetgeen in het Post Scriptum wordt gemeld is de MID niets bekend.

3. Aanbeveling

Gaarne verneem ik of U met mijn conclusie en voorgestelde aanpak kunt instemmen.